

Graffiti a street art

Mgr. Monika Spilková

Úvod

Problematika graffiti a street artu stále představuje aktuální téma, které ovlivňuje život společnosti zejména v městském prostředí. V naprosté většině případů jde o vandalství, vytvářené partami často mladistvých jedinců, snažících se tímto způsobem dosáhnout postavení a uznání svých vrstevníků. Vedle toho však existují i zajímavá díla, která disponují určitou estetickou hodnotou a mohou ozvláštnit městský prostor. Graffiti také bývá nositelem názoru či pohledu na svět. Samotná snaha zasahovat do okolního prostoru a zanechat v něm nějakou značku či odkaz sahá až k rané historii lidstva. Dříve než lidé vynalezli malířské plátno, byli nuceni využít k tvorbě prostředí, v němž se pohybovali. Tak tedy začali malovat po zdech jeskyní, jako třeba v Lascaux ve Francii. Člověk této doby znal například šablonovou techniku, jíž dnes používají streetartisté. Ovšem moderní graffiti se do podvědomí veřejnosti dostalo až v 70. letech v New Yorku. Zejména vysoký počet pomalovaných vlakových souprav byl důvodem pro to, že již v roce 1972 newyorská radnice vydala programové prohlášení o boji s graffiti. V České republice ale vzhledem k politickému vývoji došlo k masivnímu rozšíření graffiti až v devadesátých letech.¹ Města se potýkala se stále většími náklady na odstraňování jeho následků, a proto byla v roce 2001 schválena novela trestního zákona, jenž v § 257b zavedla zvláštní skutkovou podstatu trestného činu a měla pomoci bojovat proti sprejerství.

Definice pojmů street art a graffiti

V souvislosti s pouliční tvorbou se často setkáme se dvěma termíny, které označují rozdílné proudy této formy projevu – a to *graffiti* a *street art*. Pro rozlišení těchto dvou typů je na problematiku nutno nahlížet jak z pohledu uměleckohistorického, tak legislativního. Pojem *street art* se datuje do počátku osmdesátých let 20. století, kdy se používal k popsání jakéhokoliv umění v městském prostředí, publikovaného přímo na veřejných prostranstvích – odtud tedy termín „pouliční umění“ nebo „umění ulice“, tedy využívající daného okolí, podkladů a objektů k jejich dotváření a přetváření v dílo nabývající nového významu, či pouze jako „výstavní plochu“.

Původně tedy výraz *street art* zahrnoval také *graffiti* a teprve postupem času nabyl užšího významu, a začal označovat pouze jeden konkrétní proud ve sféře umění ulice. Street art v užším slova smyslu definuje pražský tvůrce s přezdívkou Pasta jako „vizuální efekt, tvořený piktogramem, logem, písmem, ilustrací nebo jakýmkoliv designem“.² V kontextu tohoto nového přístupu k pouliční tvorbě je slovní spojení *street art* často nahrazeno termíny *post-graffiti*, respektive *neo-graffiti*, které lze s označením *street art* považovat za synonymní.

³ Šíře technik i způsob provedení je obrovský a v podstatě není nijak omezen, nejčastěji jde o

¹ OVERSTREET, Martina. In graffiti we trust. Praha, 2006, s. 5.

² Kateřina Jungová, Poslouchej obra, Reflex, č.43/2002

³ Nicolas Ganz - Tristan Manco, *Graffiti World, Street art from five continents*, United Kingdom 2004, s. 10.

formu nálepek, plakátů, šablon předem připravených a instalovaných v ulicích, dopisování a pozměňování již existujících reálií nebo instalace 3D objektů. Street art se snaží vymanit z kolony „čistého vandalství“ tím, že snaží doplnit existující městský prostor. Streetartoví tvůrci se vyznačují daleko citlivějším přístupem a snahou o přiměřenost svého konání vůči okolnímu prostředí. Street art chce být pro své diváky čitelný, do určité míry pochopitelný, pohrává si s existujícími významy, přeskupuje je a mění. Hovoří často jazykem, který je divákům známý z jiných médií.

Jako *graffiti* označujeme zásah do veřejného prostoru, který je nejčastěji vykonán technikou nanášení barvy ve formě spreje, fixu, malbou či leptáním. Typické je nanášení či rozprašování „volnou rukou“ přímo na podklad, bez šablony. Graffiti vidáme často v podobě tzv. *tagů*, které jsou vlastně šířením podpisu nebo značky *writera*⁴, až po větší a složitější malby, které mohou být provedeny například na celém vagonu vlakové soupravy. Vždy je však zřejmý silně invazivní charakter a cílené nebrání ohledů při tvorbě. Graffiti je proto chápáno jako agresivní forma zasahování do veřejného prostoru, zejména když vezmeme v potaz, že je pro většinu jedinců naprosto obsahově nesrozumitelné. Pro tvůrce graffiti je zásadní vydobýt si svůj prostor, a ne komunikovat s diváky.

Rozdíly v technice jednotlivých směrů jsou z právního hlediska podstatné pro hodnocení důsledku: diferencují, zdali půjde o přešůpek nebo trestný čin, jak dále ještě uvidíme. Oba proudy pouliční tvorby na druhou stranu spojuje několik podobných znaků. V první řadě jde o nelegálnost tohoto konání. Nepovolené užití ulice jako prostředí a prostředí interakce tvůrce a diváka podmiňuje další podstatný styčný bod graffiti a street artu, a sice částečnou anonymitu, v níž se tvůrci prezentují. Používají pseudonymů, takzvaných *nicků*, neboli přezdivek, a vytvářejí si tak novou identitu, která dává možnost promlouvat k divákům pouze skrze jejich díla beze strachu z prozrazení jejich skutečné identity. Toto konání sice tvůrce chrání před postihem, avšak neznemožňuje autorizaci jejich děl v kontextu většího celku. V případě *nicku* tak jde o šíření značky, která umožňuje pozorovatelům spojit si řadu projevů s jednou osobou autora.

Co se týče vzájemného hodnocení příslušníků obou těchto proudů, panuje zde určitá nevraživost. Tvůrci street artu poukazují na obsahovou jednoduchost graffiti výtvořů a také na jejich brutálnost vůči okolí a vyzdvihují jemnější streetartový přístup. Z pohledu writerů však street artu chybí živelnost tvorby sprejem. Považují graffiti za projev daleko větší revolty, už jenom kvůli většímu riziku, spojenému s jeho vytvořením. Graffiti dílo má tak v jejich subkultuře daleko vyšší hodnotu. Writeři dávají do přímé souvislosti nebezpečnost tvorby s její „kvalitou“, již předem počítají s možnými trestněprávními důsledky svého konání, tedy hodnotí výtvoř mimo jiné podle riskantnosti jeho provedení.

Legislativní situace v České republice

Jak jsem již zmínila v úvodu, k rozmachu graffiti došlo v České republice až v devadesátých letech 20. století, a proto česká společnost neměla dlouhou dobu potřebu vytvářet pro graffiti

V tomto textu bude používán termín *street art* v jeho užším významu, tedy jako *post-graffiti*.

⁴ writer – pisálek, tvůrce graffiti, sprejer

speciální předpisy. Až do roku 2001 byla tvorba graffiti stíhána jako přešupek nebo jako trestný čin poškozování cizí věci dle výše škody, která při konání vznikla. Dle zákona č. 200/1990 Sb., o přešupcích, § 50 odst. 1 písm. a) se přešupku dopustí ten, kdo úmyslně způsobil škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozování věci z takového majetku, nebo se o takové jednání pokusil. V případě poničení cizího majetku posprejováním, pomalováním, nebo i například polepením, se do výše nepatrné škody, tedy 2000 Kč, jednalo o přešupek, za který mohla být pachatelé dle zákona 200/1990 Sb. § 50 odst. 2 uložena pokuta až 15000,- Kč. V případě, že byla škoda vyšší, jednání se posuzovalo podle tehdejšího znění trestního zákona č. 140/1961 Sb., § 257. Výše škody byla stanovena obvykle znaleckým posudkem. Během devadesátých let však problém graffiti narůstal na intenzitě a velká část společnosti již nebyla ochotna tento jev tolerovat. Je pochopitelné, že i nepatrná škoda může poničit estetický dojem, zejména pokud jde o prosté tagy, které se značně rozšířily i na fasády historických budov. Tato situace se stala podhoubím pro novelu trestního zákona v roce 2001.

Zákon č. 139/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, nabyt účinnosti 1. července roku 2001. Za ustanovení § 257 do textu trestního zákona zavedl zákonodárce ustanovení § 257b, který z graffiti vytvořil speciální formu vandalství. Na rozdíl od původního ustanovení se totiž pro naplnění skutkové podstaty nevyžaduje způsobení škody; stačí, pokud někdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou.⁵ Výše zmíněné ustanovení začalo být označováno jako tzv. sprejerský paragraf. Hlavní motivací pro jeho zavedení byla snaha o ochranu estetických hodnot nebo kulturních statků nezávisle na výši spáchané škody a také měl pomoci zjednodušit dokazování míry účasti každého jednotlivého pachatele.⁶ Velmi problematičtce jde ovšem posoudit, jaké konání můžeme zahrnout pod výraz „postříkat, pomalovat či popsat barvou nebo jinou látkou“. Pod takové ustanovení lze hraničně zahrnout i dětskou malbu na chodnicích nebo postříkání fasády domu vodou, kdy vznikne jen škoda nepatrného rozsahu.⁷

Po přijetí zákona č. 40/2009 Sb., tedy nového trestního zákoníku, ustanovení našlo svůj odraz v paragrafu 228 odst. 2), bylo tak zařazeno jako samostatná skutková podstata do trestného činu poškozování cizí věci. Hodnota škody má vliv jen na posouzení závažnosti jednání, a nikoliv na naplnění skutkové podstaty. Nezáleží také na tom, zdali je proces nevratný – tento fakt může mít vliv jen na povahu a závažnost činu ve smyslu rozsahu škody.⁸ Zde opět můžeme pozorovat souvislost s hodnocením graffiti samotnými sprejery z pohledu nebezpečnosti provedení jednotlivých počínů - čím větší riziko, tím výše se writeři z pohledu subkultury hodnotí. Co se týče streetartových plakátů, nálepek nebo instalací již připravených maleb na cizí majetek, takové konání nebude hodnoceno dle § 228 odst. 2 trestního zákoníku, protože nenaplnňuje skutkovou podstatu tohoto ustanovení, nýbrž dle § 50 dle zákona č. 200/1990 Sb., o přešupcích, jako přešupek. V praxi tyto počiny málokdy přesáhnou

⁵ JELÍNEK, Jiří. Trestní zákon a trestní řád. Leges, 2009, s. 344.

⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 139/2001 Sb., kterým se mění trestní zákon

⁷ JURMAN, Miroslav. Sprayerská novela trestního zákona. Epravo [online]. 28.5. 2001 [cit. 2014-12-15]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sprayerska-novelatrestniho-zakona-8119.html>

⁸ ŠÁMAL. A KOL. Trestní zákoník: II. 1. Praha: C. H. Beck, 2010, 2010, s. 2071.

nepatrnou škodu, a tohoto faktu tak řada tvůrců street artu využívá ve svůj prospěch. Barvu proto aplikují na vlastní věc, kterou pak dodatečně umístí ve veřejném prostoru.

Princip ultima ratio v souvislosti s postihem graffiti tvorby

Po přijetí tzv. sprejerského paragrafu se tedy graffiti všeobecně stalo trestným činem nezávisle na materiální výši škody, která jím byla způsobena. Pojetí našeho trestního práva vychází z principu právního státu, v němž je trestní právo prostředkem k ochraně společnosti před kriminalitou. Trestní právo chrání hodnoty a vztahy primárně upravené jinými právními odvětvími, jeho charakter je v tomto smyslu druhotný, neboli subsidiární. Tento výraz obsahuje i druhý význam – a sice princip trestu jakožto krajního prostředku k ochraně právního řádu. V teorii práva se setkáme s pojmem „ultima ratio“ („nejzazší řešení“), který vyjadřuje subsidiaritu trestní represe. Jelikož prostředky státního donucení, kterými trestní právo disponuje, značně zasahují do práv a svobod občanů, mělo by být trestu použito až v případě, když nepostačují prostředky ostatních právních odvětví.⁹ V novém českém trestním zákoníku, tedy v zákoně č. 40/2009 Sb., je zásada subsidiarity trestní represe uvedena v § 12 odst. 2. Zákonodárce zde výslovně uvádí, že: „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“ Z této definice vyplývající zásadu ultima ratio můžeme chápat jakožto princip, který by měl omezovat zákonodárce ve smyslu, že trestněprávní prostředky budou považovány za nejzazší řešení ve vztahu k další právní úpravě deliktů, například občanskoprávní, obchodněprávní či správněprávní.¹⁰ Zásada subsidiarity v trestním právu se odvozuje ze zásady proporcionality, která představuje jeden z pilířů právního státu. Než zákonodárce zavede nějakou normu trestního práva, je proto nutné zvážit, jestli by nepostačovaly jiné nástroje, například úprava civilních deliktů.

Ve sprejerském paragrafu se však naopak odráží představa o všemocnosti trestní represe. Dle důvodové zprávy k návrhu zákona se „*rozšířením působnosti skutkové podstaty na poškození věci „sprejerstvím“ bez ohledu na výši způsobené škody zjednoduší dokazování spáchání trestného činu, zrychlí se tak soudní řízení a bude možné okamžitě potrestat viníka*“.

¹¹ Skutková podstata poškození cizí věci podle § 257 byla naplněna až při dosažení škody vyšší než nepatrné, což bylo v praxi samozřejmě obtížné posoudit. Muselo se tedy dokázat konkrétnímu pachateli, v jaké míře se na poškození podílel. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 139/2001 Sb. uvádí ještě další argument pro změnu předpisů, a to fakt, že zákon č. 200/1990 Sb. neumožňuje uložit pachateli trest obecně prospěšných prací, díky němuž by

⁹ NOVOTNÝ, O., VANDRUCHOVÁ, M. a kol. *Trestní právo hmotné - I.: Obecná část*. 5. Praha: Aspi, 2007, s. 45.

¹⁰ FENYK, Jaroslav. *O subsidiární úloze trestní represe a trestním právu jako prostředku "ultima ratio" nejen v novém českém trestním zákoníku*. In: VANDRUCHOVÁ, M. a J. HOŘÁK A KOLEKTIV AUTORŮ. *Na křižovatkách práva*. 1. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 97.

¹¹ *Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku*. PARLAMENT ČR. [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>.

svou prací zlikvidoval způsobenou škodu. Tento alternativní způsob trestu pak měl být zdůrazněn v nové právní úpravě. Od důsledného využívání trestu prospěšných prací si zákonodárce sliboval omezení páčání této činnosti. Pachatelé budou nuceni odstraňovat svoje i cizí výtvary, což pro ně má být výchovné. Je pravdou, že někteří tvůrci graffiti poznamenávají, že hrozba trestu odnětí svobody by je mohla od jejich počínání odradit, nikoliv strach z alternativních trestů.¹² Zásadní problém tkví v tom, že tyto nejcitelnější a nejtvrdší prostředky státního donucení, které trestní právo používá, mohou vyvolat i řadu negativní důsledků a velmi citelně zasahují do občanských svobod. Judikatura, odrážející činy hodnocené dle § 228 odst. 2 současného trestního zákoníku, není dostupná, pravděpodobně z důvodu, že případy zůstávají u soudů nižší instance.

Otázka zní, zdali je k omezení tvorby graffiti skutečně nutné jej kriminalizovat? Zajímavá je myšlenka, kterou ve svém článku, zabývajícím se principem ultima ratio, uvádí JUDr. Michael Vrtek, Ph.D. Upozorňuje zde na nebezpečí, že zástupci legislativy a exekutivy mohou podlehnout touze získat plusové body u svých voličů kriminalizací jednání, které je pro společnost aktuálně problémovým.¹³ A tím graffiti na přelomu tisíciletí bezpochyby bylo.

Legální možnosti graffiti tvorby

Právě kvůli kriminalizaci graffiti se zejména po roce 2001 snažila řada občanských sdružení (v Brně zejména Ratolest a Kontext) zasadit o existenci legální alternativy tohoto počínání. Výsledek jednání představují plochy pro legální malování. V Brně je najdeme například na Jírové ulici v Líšni, v Bohunicích na ulici Oderská, u komplexu Šmeral na ulici Křenová a dalších místech. Samozřejmě je možné také realizovat graffiti a streetartovou tvorbu na předem smluvených plochách, neboť v § 30 trestního zákoníku je specifikováno svolení poškozeného jako jedna z okolností vylučujících protiprávnost činu - je tedy možno beztrestně využít soukromé plochy po domluvě s jejich vlastníkem. Problémem ovšem zůstává, že pro řadu writerů vytvoření legálního díla není tak zajímavé, jelikož nezanedbatelnou součástí graffiti světa je riziko s tvorbou spojené. Malování na legálních plochách tak berou jako odpočinkovou zábavu nebo trénink před „opravdovým graffiti“. Nicméně navzdory tomuto faktu jsou legální plochy dobrým nápadem a dozajista patří do měst, z důvodu možnosti se ve veřejném prostoru projevit bez strachu z postihu. V ideálním případě je pak graffiti schopno oživit jinak nezajímavé plochy, například mostní pilíře. Další možností je vytvoření galerií pod širým nebem, tedy městem vyhrazené plochy pro instalaci obrazů a malování. Taková galerie se nachází například na nábřeží ve Vídni.

Pouliční tvorba a svoboda projevu

¹² ROZMÁNEK, Miloš. *Grffiti v kontextu kriminality mládeže* [online]. Brno, 2009 [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/99754/pedf_m/Rozmanek_99754.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

¹³ VRTEK, Michael. *Ultima ratio aneb Lze nechat trestní právo trochu spát? Bulletin Advokacie*. 2011 (4), 68-72. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/ba_4_2011_web.pdf.

V souvislosti s obsahovým hlediskem graffiti a street artu se nyní zaměříme na pojem svoboda projevu, který označuje lidské právo vyjadřovat se bez omezení a také bez cenzury. V českém právním řádu je zakotvena v článku 17 *Listiny základních práv a svobod*. První odstavec čl. 17 zaručuje jak svobodu projevu, tak právo na informace, celkově jde tedy o svobodu v přijímání podnětů a také v jejich publikování. V odstavci následujícím pak nacházíme specifikaci tohoto práva: „*Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.*“

Pod svobodu projevu můžeme zařadit také malířství nebo jiné vizuální projevy, neboť v ní nejde jen o svobodu *slova*. Vzhledem k mnohosti typů tvorby specifikuje čl. 17 odst. 2 více možností pro užívání této svobody. Důležitý pro naše téma je také článek 15 *Listiny základních práv a svobod*, který v odstavci 2 zaručuje svobodu vědeckého bádání a uměleckého vyjádření.

V souvislosti s problematikou svobody projevu vyvstává otázka, kde končí její hranice. Je logické, že nejde o svobodu absolutní, uplatnitelnou vždy, omezení svobody projevu je možné, pokud je její realizace způsobila újmy ostatním. V demokratické společnosti existuje řada způsobů, jakými v praxi této svobody využít. V případě publikování může být legální možností blog nebo webové stránky, dále média, a pokud se jedná o marketingovou akci s větším finančním rozpočtem, například billboard. Nicméně do jaké míry bude projev naprosto svobodný, záleží na mnoha okolnostech, které jednotlivec nemá vždy možnost ovlivnit.

Musíme si však uvědomit, že zejména v režimech, kde není možné své politické a společenské názory svobodně prezentovat ve veřejných médiích, se graffiti stalo nástrojem pro vyjádření přesvědčení jedince. V 80. letech 20. století namaloval neznámý umělec portrét Johna Lennona na zeď Maltézké zahrady v Praze. V den výročí Lennonovy smrti se pak zde scházely skupinky jeho fanoušků a vedle onoho portrétu začali psát úryvky textů Beatles. Brzy se ale začaly objevovat také politické vzkazy. Místo se stalo pro řadu lidí symbolem protestu proti režimu a počet graffiti zde stále stoupal, ačkoliv kvůli silnému policejnímu dozoru nebylo snadné na zdi zanechat vzkaz. Zeď byla režimem také několikrát přemalována šedou barvou, a původní portrét Johna Lennona zmizel pod novými vrstvami maleb. V současnosti se zde nachází spíše banální vzkazy turistů z celého světa, hlubší poselství najdeme málokdy. Snad proto, že již není nutné psát své názory pod příkrovem tmy na zeď.

Ovšem Lennonova zeď není raritou; zdi, využívané jako místo pro publikaci často protirežimních hesel či maleb, najdeme po celém světě. V Moskvě se nachází Čojova zeď, před svým pádem sloužila podobnému účelu i Berlínská zeď, která byla pochopitelných důvodů pomalována na západní straně. Graffiti či street art prezentující politické postoje či společenské názory najdeme po celém světě. Velké množství politických graffiti volá po svobodě či po separaci, projevuje se v něm nacionalismus, touží i po válce. Někdy své postoje prezentuje vážně, někdy volí spíše recesistickou formu. Pouliční tvorba reaguje na zásadní jevy ve společnosti, prezentuje rozličné názory naprosto bez příkras, úprav či cenzury.

Problematika komerčního využití graffiti

Zásahy do veřejného prostoru, zejména street art a graffiti, nejsou doménou jen individuálních vandalů nebo tvůrců. Velké korporace či pořadatelé kulturních akcí již dávno objevili možnosti komunikace, které street art skýtá. Tvůrci reklamy se často snaží hledat nový a neotřelý vizuální jazyk, a to zejména v případě kampaní, jejichž cílovou skupinou jsou mladí lidé. V roce 2001 proběhl médií případ reklamní kampaně společnosti IBM, která v Chicagu a San Franciscu realizovala projekt s názvem „*Love, peace and Linux*“. Symboly srdce, míru a tučňáka byly na chodníky nastříkány pomocí šablonové techniky. Nicméně veřejnost tuto kampaň nepřijala příliš nadšeně, nakonec bylo dokonce několik sprejerů obviněno z vandalství. Samotná společnost IBM pak musela zaplatit pokutu více než 120 000 USD.¹⁴ O čtyři roky později zastihla podobná aféra společnost Sony, která podobným způsobem pojala svoji kampaň na herní PSP systém. Na rozdíl od předchozího případu zde vše proběhlo legálně - společnost si dané plochy pronajala.¹⁵ V českém prostředí se v roce 2009 objevily na chodnicích šablonové nástřiky od společnosti T-Mobile. Mobilní operátor se tak snažil zaujmout se svou kampaní *Revoluce v ruce*, kde nápis na chodníku vždy odkazoval k jejich internetové prezentaci. Bohužel společnost nebyla schopná se k dané kauze vyjádřit a odvolala se na obchodní tajemství. Dodnes tedy není jisté, jakým způsobem byla tato kampaň legislativně ošetřena. Je zcela jistě správné, že jsou potrestáni konkrétní viníci, kteří poškodí svým nástřikem cizí majetek, ovšem stejně nekompromisně by měla být hodnocena účast osoby zadavatele takovéto zakázky.

Za podstatný problém řady českých měst považují také takzvaný *černý výlep*. Vedle streetartových počinů – nálepek či plakátů – je pihou na tváři města výlep komerční. Většinou jde o plakáty, upozorňující na různé kulturní akce, koncerty či klubové party. Tento druh zneužívání veřejných ploch k vlastním propagačním účelům veřejnost i radnice zřejmě netíží tolik jako sprejerství. Nelegální vylepení plakátu či nálepky je, jak již bylo výše řečeno, posuzováno dle § 50 zákona 200/1990 Sb., a lze za něj uložit pokutu až 15 000,- Kč. Brigádníci, najatí pro tuto činnost, jsou často chráněni ze strany zadavatele, který jim případnou ztrátu proplatí. Vzhledem k investici, kterou by bylo nutno podstoupit v případě pronájmu legálních městských ploch, se jim takový přístup pravděpodobně finančně vyplatí – pochopitelně nejsou v praxi všichni vylepovači přistiženi.

Závěr

V současné době je tedy graffiti trestným činem a je hodnoceno dle §228 odst. 2 trestního zákoníku. Zamysleme se však nad tím, zdali může kriminalizace nějakého jednání vyřešit problém samotný. Velká část sprejerů pochází z řad mladistvých a tito pachatelé si odnesou do budoucna stigmatizaci v podobě záznamu v trestním rejstříku. Zákonodárce dal zavedením „sprejerského paragrafu“ jasně najevo, že graffiti hodnotí jako nebezpečné pro společnost. Odpověď na otázku, zda tomu tak skutečně je, již ponechám na individuální úvaze. Doufám však, že všeobecná diskuze tomuto tématu jenom prospěje, a že společnost najde kompromis

¹⁴ *IBM's graffiti ads runs afoul of city officials*. [online]. 19. 4. 2001 [cit. 2013-01-03]. Dostupné z: http://articles.cnn.com/2001-04-19/tech/ibm.guerilla.idg_1_campaign-ads-ibm-eserver-family?_s=PM:TECHa

¹⁵ *Sony Draws Ire With PSP Graffiti*. [online]. 12. 5. 2005 [cit. 2013-01-03]. Dostupné z: <http://www.wired.com/culture/lifestyle/news/2005/12/69741>

mezi oběma tábory. Ovšem na druhou stranu je pravda, že pouze finanční postih dle přestupkového zákona sprejery od jejich počinání rozhodně neodradí. Zajímavý řešením tohoto problému by se mohla stát možnost uložení trestu obecně prospěšných prací jakožto odklonu od trestního řízení. Jak ve svém článku zmiňuje Kateřina Krejčířiková, tento způsob je běžný například v Rakousku.¹⁶

¹⁶ KREJČÍŘIKOVÁ, Kateřina. Problematika obecně prospěšných prací v Rakousku s přihlédnutím k jejich ukládání mladistvým. *Státní zastupitelství*, Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2008, 7-8, s. 64.